

BS/155/2013

WIEŚ POLSKA –
DWADZIEŚCIA LAT PRZEMIAN

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

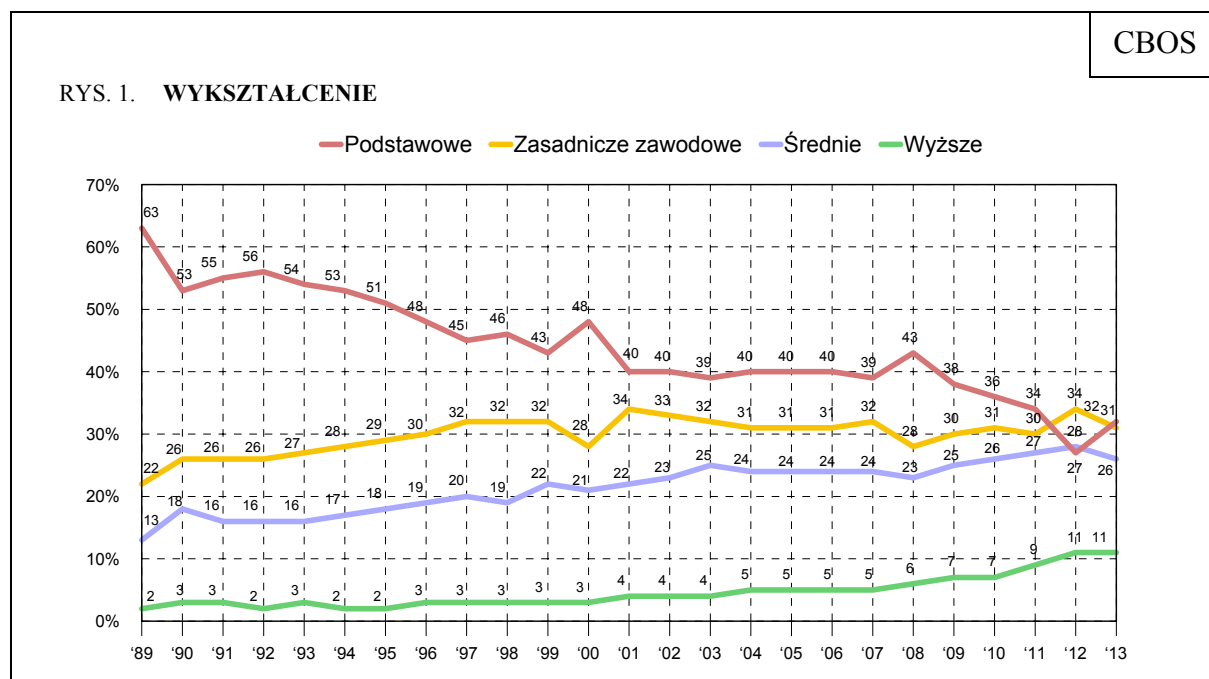

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Ostatnie dekady były dla naszego kraju czasem dynamicznych przemian. Wydarzenia schyłku lat osiemdziesiątych doprowadziły do rewolucji – transformacja ustrojowa i towarzyszące jej otwarcie się na Zachód zmieniły oblicze Polski¹. Jak w tym czasie przeobrażała się polska wieś?

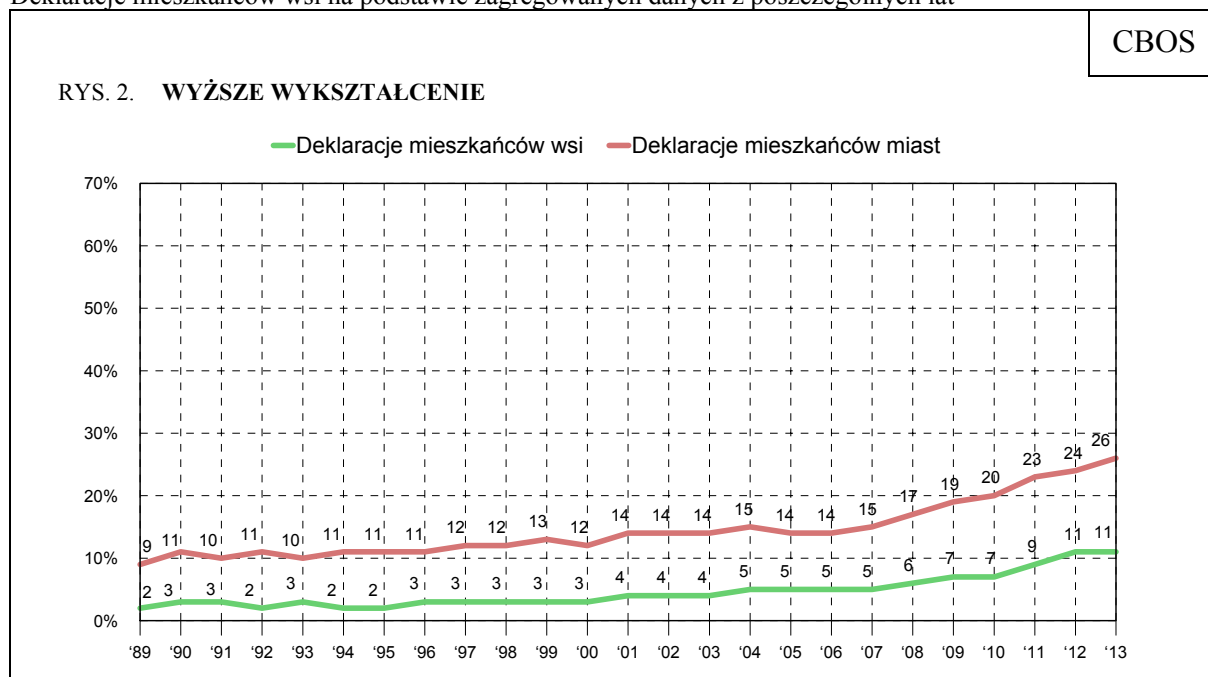
WYKSZTAŁCENIE

W ciągu dwudziestu czterech lat podniósł się poziom wykształcenia mieszkańców wsi. Jeszcze na początku lat dziewięćdziesiątych przeważająca część badanych legitymowała się wykształceniem podstawowym. Do dnia dzisiejszego odsetek respondentów najslabiej wykształconych zmniejszył się prawie dwukrotnie – obecnie zbliżone liczebnie grupy deklarują wykształcenie zasadnicze zawodowe lub średnie. Zgodnie z ogólnospołecznym trendem, w ostatnich latach na terenach wiejskich istotnie przybyło też osób posiadających dyplom wyżej uczelni. Wyższe wykształcenie nadal jest jednak zdecydowanie częstsze w mieście niż na wsi.

¹ Komunikat opracowano na podstawie zagregowanych danych z badań CBOS „Aktualne problemy i wydarzenia” zrealizowanych w latach 1989–2013. Dane za rok 2013 obejmują pomiary od stycznia do października.

Deklaracje mieszkańców wsi na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat

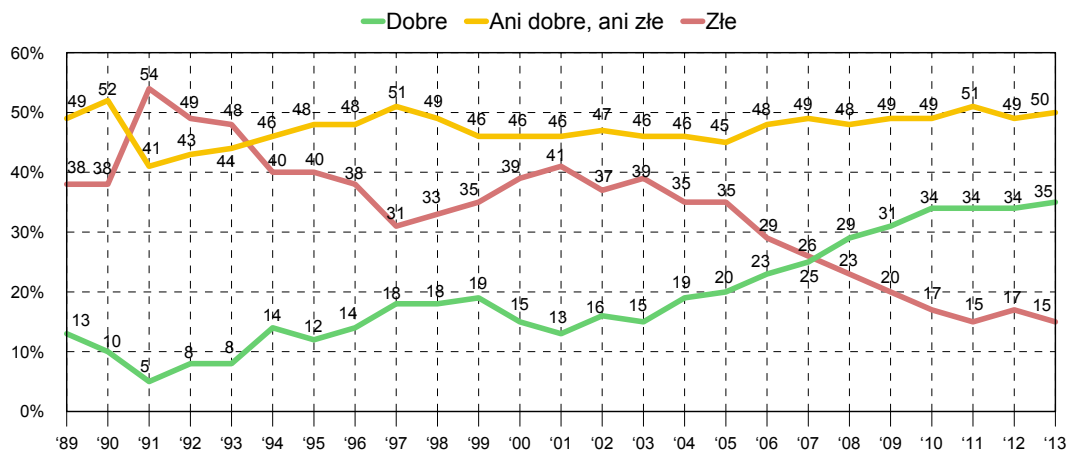
Na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat

OCENA WARUNKÓW MATERIALNYCH

Od roku 1989 na wsi poprawiły się oceny warunków materialnych gospodarstw domowych. W ciągu dwudziestu czterech lat odsetek mieszkańców deklarujących satysfakcję w tym względzie wzrósł z 13% do 35%. Wzrost zadowolenia z jakości życia nie następował jednak równomiernie w całym analizowanym okresie. Krótco po zapoczątkowaniu przemian ustrojowych opinie na ten temat uległy wyraźnemu pogorszeniu. Oceny zaczęły się poprawiać w połowie lat dziewięćdziesiątych, przy czym największą zmianę zanotowaliśmy po roku 2004. Od roku 2010 obserwujemy stabilizację w tym zakresie.

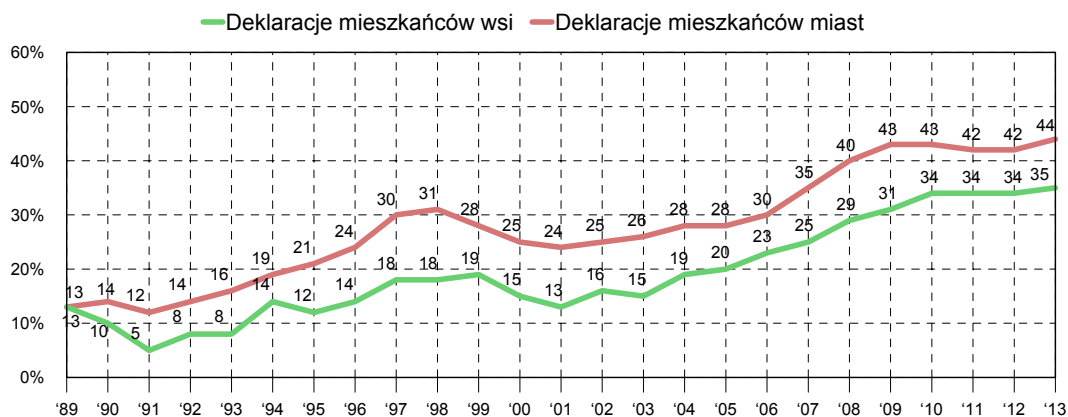
U progu lat dziewięćdziesiątych oceny materialnych warunków życia na wsi i w mieście kształtowały się na podobnym, niskim poziomie. Pierwsze lata transformacji okazały się subiektywnie trudniejsze dla mieszkańców wsi. W latach kolejnych, szczególnie od połowy lat dziewięćdziesiątych, dysproporcje między wsią a miastem pogłębiały się. Zahamowanie tego procesu zbiegło się w czasie z akcesją naszego kraju do Unii Europejskiej. Mimo zmniejszenia rozbieżności, nie zostały one jednak całkowicie zniwelowane.

RYS. 3. OCENY WARUNKÓW MATERIALNYCH SWOJEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Deklaracje mieszkańców wsi na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat. Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

RYS. 4. DOBRE OCENY WARUNKÓW MATERIALNYCH SWOJEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO

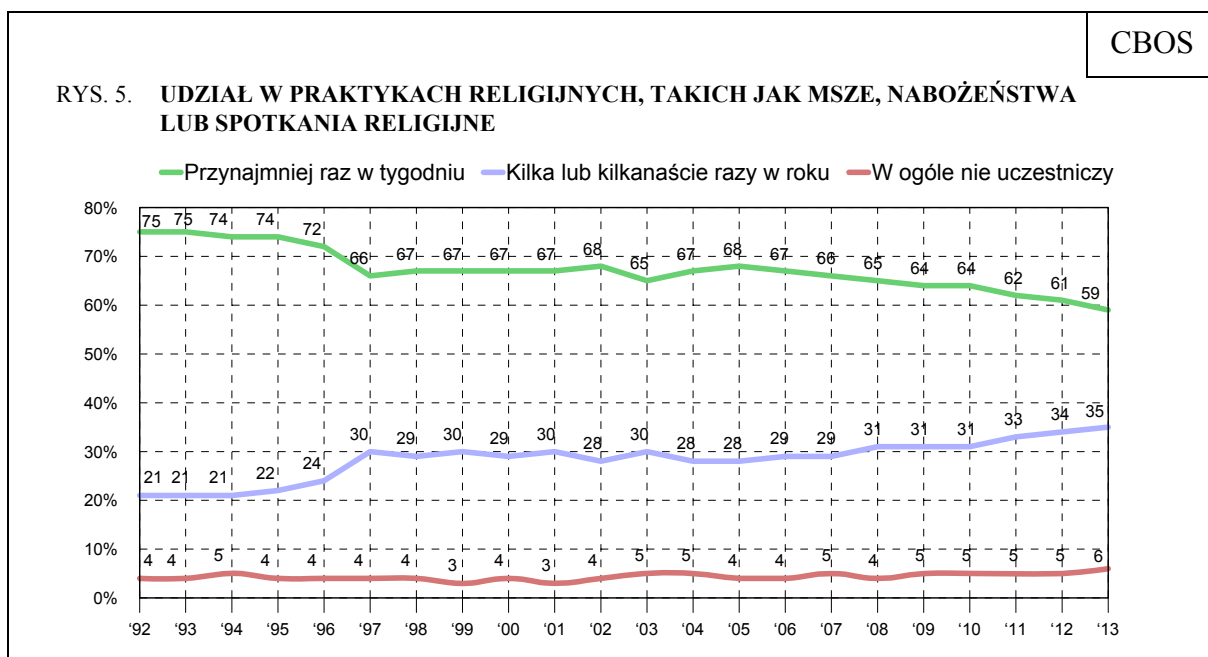
Na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat

RELIGIJNOŚĆ

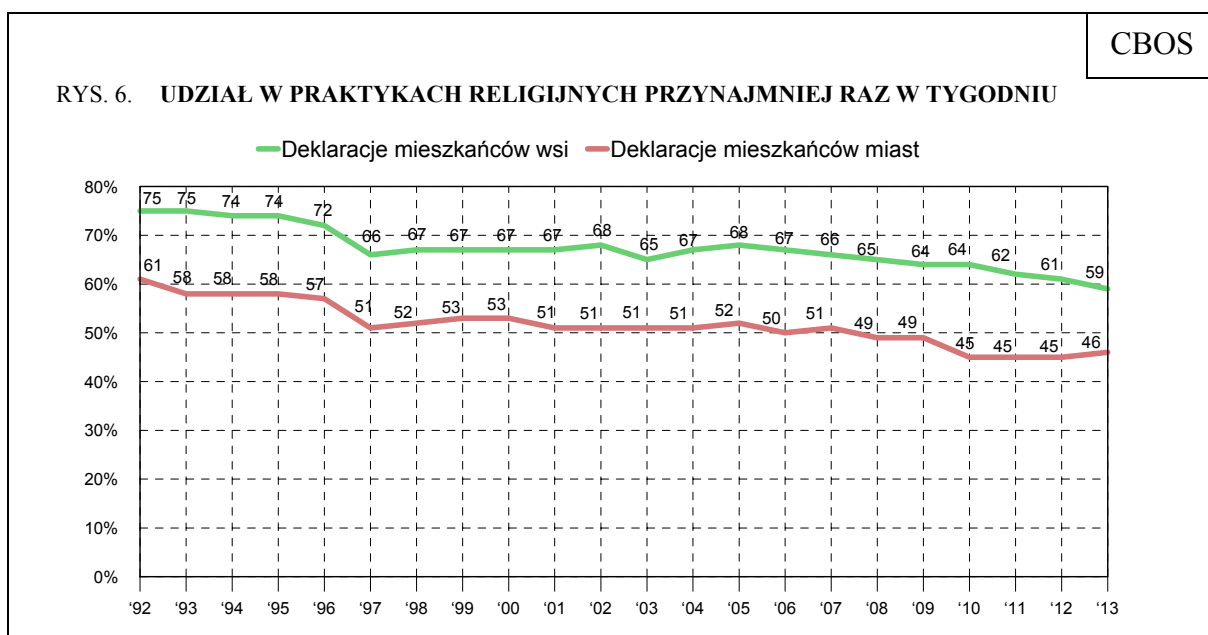
W kolejnych latach systematycznie zmniejszało się zaangażowanie religijne mieszkańców wsi. Od roku 1992 odsetek badanych praktykujących religijnie co najmniej raz w tygodniu zmalał z 75% do 59%, natomiast procent praktykujących sporadycznie wzrósł z 21% do 35%. Równoległe do tego procesu na wsiach topniała grupa osób głęboko wierzących (z 19% w 1994 roku do 9% w 2013 roku). Tendencje spadkowe nie są jednak

równoznaczne z zanikiem wiary religijnej: w całym analizowanym okresie tylko nieliczni badani w ogóle nie uczestniczyli w spotkaniach religijnych oraz deklarowali się jako osoby niewierzące.

Słabnięcie religijności obserwowaliśmy także na obszarach zurbanizowanych. O ile jednak udział w praktykach religijnych był i ciągle pozostaje tam mniejszy niż na wsi, o tyle subiektywne poczucie głębokiej wiary, mimo że niegdyś rzadsze w mieście, obecnie jest porównywalne wśród mieszkańców miast i wsi.

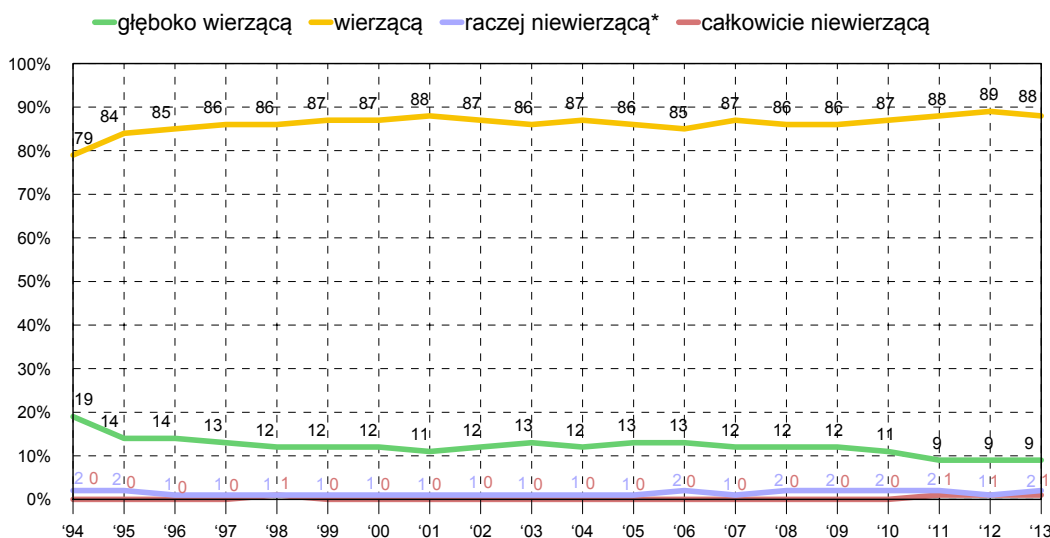

Deklaracje mieszkańców wsi na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat

Na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat

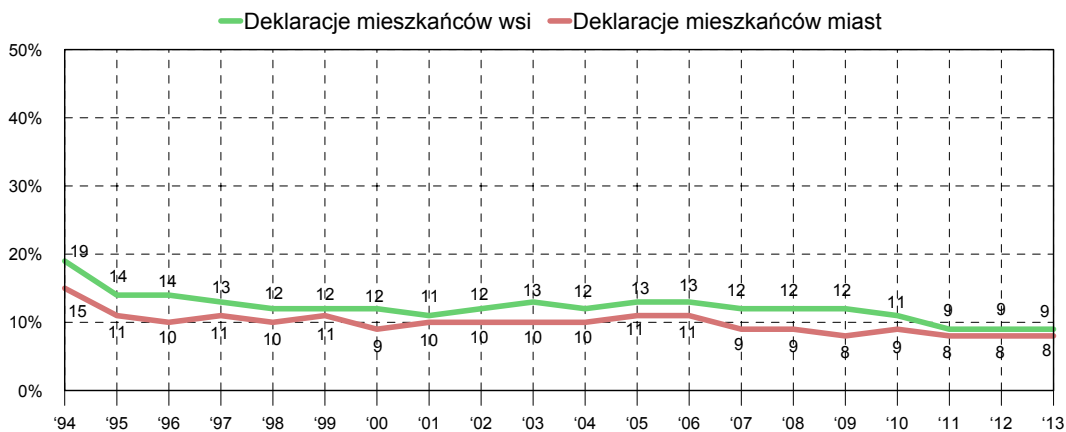
RYS. 7. NIEZALEŻNIE OD UDZIAŁU W PRAKTYKACH RELIGIJNYCH, CZY UWAŻA PAN(I) SIEBIE ZA OSOBĘ:

* Do czerwca 1995 roku respondenci z tej kategorii określali się jako „niezdecydowani”

Deklaracje mieszkańców wsi na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat

RYS. 8. SUBIEKTYWNE POCZUCIE GŁĘBOKIEJ WIARY

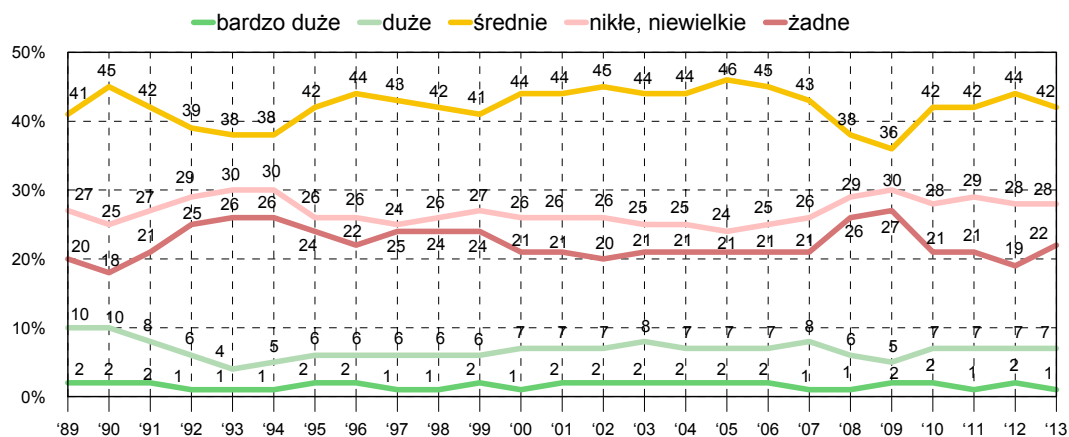
Na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat

ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ

Zainteresowanie polityką jest na wsi małe i raczej stabilne – po niewielkim wzroście w początkowej fazie przemian ustrojowych, w połowie lat dziewięćdziesiątych nieco spadło i od tamtego czasu utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W całym okresie większe zainteresowanie tą dziedziną deklarowali mieszkańcy miast niż wsi.

CBOS

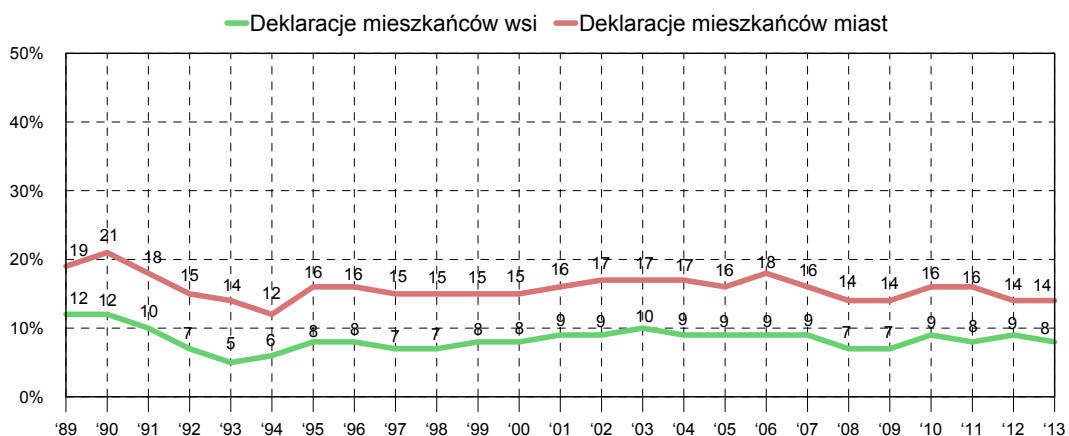
RYS. 9. JAK OKREŚLIŁ(A)BY PAN(I) SWOJE ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ? CZY JEST ONO:

Deklaracje mieszkańców wsi na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat. Pominięto odpowiedzi „określił(a)bym to inaczej”

CBOS

RYS. 10. DUŻE LUB BARDZO DUŻE ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ

Na podstawie zagregowanych danych z poszczególnych lat

Przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych przyniósł istotne zmiany w sferze własności gospodarstw rolnych. Transformacja ustrojowa doprowadziła do dekoloktywizacji i dualizacji rolnictwa – wyodrębnienia prywatnych gospodarstw towarowych i tzw. gospodarstw quasi-chłopskich, nieprodukcyjnych. Równoległe ewoluowała struktura zawodowa populacji mieszkańców wsi – upowszechniła się wielozawodowość, skurczyła

grupa rolników oraz wzrósł odsetek osób utrzymujących się z pracy niefizycznej i pozarolniczych źródeł zarobkowych². Od roku 2004 charakter terenów nieurbanizowanych zmieniają dotacje unijne – w powszechnej opinii ludność wiejska należy do największych beneficjentów integracji europejskiej. Wszystkie te procesy są ważnym tłem, a niekiedy też bezpośrednim bodźcem dla zachodzących na wsi przemian społecznych i kulturowych.

Mimo że mieszkańcy obszarów wiejskich na ogół deklarują zaangażowanie religijne, czynią to rzadziej niż dwadzieścia lat temu. W ciągu dwóch dekad zmienił się także ich status społeczny – podniósł poziom wykształcenia i wzrosło zadowolenie z materialnych warunków życia. Te pozytywne tendencje nie oznaczają jednak zmniejszenia dystansu dzielącego wieś od miasta – wprawdzie dysproporcje między ludnością wiejską a miejską nie pogłębiają się, jednak stale pozostają znaczące.

Opracowała
Natalia HIPSZ

² Por. np. M. Halamska, *Transformacja wsi 1989–2009: Zmienny rytm modernizacji*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2011, 2(44).